

„TEN NÁROD“

(Z roku 1871)

Za dne nemíval Šimon Bařinův ovšem k přemýšlení kdy — dobýval v lese pařezy, a když tělo těžkou prací koná, nemůže ji konat i hlava — ale večer si to nahrařoval: tu jen rozjímal. Měl v obyčeji, že při tom si sepnul ruce a pevně, jako když se nejvřeleji modlí, k prsům je přitisknul; zdvihl-li mezitím oči k nebi, míval je vždy plny slzí. „Ó, ty ukřiřovanče!“ zvolával pak, ale dále nikdy nemohl; předělávala ho lítost. Tím ukřiřovancem byl u něho národ český, jemuž pro krátkost říkával jen: „Ten národ.“ Vyřknul-li tato dvě slovíčka, vždy všečen v tváři se proměnil, jako když má nejkrásnější vidění; nosil ho tak hluboko v srdci jako svatou věc. Někteří v horách našich se mu proto divili, jiní zas smáli, ale nechť si o něm smýřleli tak či tak, v jednom byli všichni svorní: že totiž, co říká, myslí poctivě a upřímně.

Na „ten národ“ stonal Šimon, co začal Václav Strnadův honit s otcem skopy do Němec. Chodívali je kupovat do kraje, odkud si přinesl Václav mnoho věd, o nichž nebyvalo do oné doby u nás ani slýcháno. Ale ničehož si tak nevářil jako toho, co tam přezvěděl o „tom národě“, jak s ním jednou se dělo a co by se díti mělo, aby přišel zas do své staré ctí a slávy. Byltě Václav předplacen na kolikeré české noviny; kde slyšel o nějaké české knize, ta musila býti také jeho, a při všech sbírkách na národní věc býval on vždy nejpřednější. Neuřkodil si tím ovšem; otec jeho měl velikou řivnost a obchod dobrý, ale jiní občané mají také výnosné obchody a dobré řivnosti, a dělají přec, jako kdyby jim po tom všem pranic nebylo, jen aby nemusili krejcarem hnouti. Všimá si u nás něčeho šlechetného desetkrát spíše chudaš — jenž řije jen od ruky k úřtům a obětuje na to svou hřivnu — než boháč. Jak to chodí jinde, nevím.

Strnadův Václav naše lidi teprva pořádně poučil, co vlastně je „ten národ“, a kterak mají slovu tomu vyrozumět. Mnozí si povřimli jeho řeči a zalíbila se jim tuze, čehož důkazem, že od oné chvíle volby vždy zcela jinak dopadly, než dopadávaly předtím; ale nikdo si toho tak ne-

zakopat, ba všechny všudy smrti, co jich bůh na člověka dopouští, vytrpěl bych zaň radostně. Jen nedělejte, jako bych kdovíco obzvláštního mluvil! Snad si nemyslíte, že jsem já první, jenž je toho žádostiv? Vy byste tomu dala! Jiní to kosáci než já položili zaň hrdla a statky, dali se na hranicích mučit a upálit, katanským mečem si hlavy srubat a šli na smrt zpívající; jen abyste to věděla! Byli mezi nimi rytířové, kteří na desíti hradech poroučeli, učenci, hrabata a jiní ještě šlechtníci po celém světě vyhlášení. Jak jen si můžete myslit, že „ten národ“ čeká teprve na takového z lesa sprostáka, jako jsem já! Musím se vám věru smáti!“

A Šimon v zasmání bolestném udeřil tak pádně těžkou rukou do stolu, že se celé stavení zatřásl, a i Vincka nahoře na komoře ze spaní se protrhla. To již bylo co říci; tvrdívala o ní Bařinová, že by byla zajisté potopu světa zaspala, kdyby byla již tehdáž na světě bývala, tak pevně mívala spaní. Nebylo se čemu divit, vždyť to bylo mladé, nezkušené, teprva okolo šestnácti let, kdež ještě nebývá o nic starost a lítost, zdravé to také bylo jako hlohyně, jak by si to rádo chruplo?

Nemohla-li Bařinová se synem nic svéstí, ukonejšila se obyčejně myšlenkou, že se umoudří, jako tak mnohý jiný, až bude mítí mladou ženu a hezké děti, načež na loži se obrátivši zas spánembohem usnula. Ale synova postel zůstala netknuta, a přechoho zastala Vincka ještě bdícího, když vstávajíc se sluncem shora přiběhla, aby v sednici roztopila na snídání.

Spatřivši ho za stolem ustrojeného, přepadlého, s dýmkou v ruce, uhodla hned, že má ještě dnes spáti, a vyčtla mu pak zostra, jaké to provozuje nerozumné věci, do nichž pranic není? Podivil-li se za to zas jejímu velikánskému rozumu, věděla hned, že ji napaluje; i zasmála se tomu zplna srdce. Z největšího smíchu dala se pak ale najednou do vypravování, co se jí v noci zdálo, kam dnes kozy vyžene a s kterými to pasáky se umluvila, že se sejdou, aby si zas jednou všechny písňe svoje zazpívali. Kam zahнала Vincka svoje malé stádo, tam bývaly hory vždy plny zpěvu. Šimon znal její hlas z daleka, byl by jej poznal snad mezi tisíci, tak dobře mu byl povědom. Uměla ho tak vysoko vytáhnout, že se ozýval, jako když břínká na stříbrnou strunu.

*

Vincka byla u Bařinů schovankou. Vzala si ji Šimonova matka za svou, poněvadž měla jen jediného syna a žádnou dceru, která by jí byla mohla posloužiti, kdyby se na ni přihrnula nemoc. Vincka byla he-

veliký, že by se byl mohl do něho položit malounký lískový oříšek; i pravil si: „Zdaližpak mám rozum, že se nežením?“

Ale když otevřev oči ji pak viděl z lesa domů přiháněti a s kůzlaty vyskakovati o závod výše a ještě výše než ony a při tom tak hlasitě se smáti, až se to kolkolem rozléhalo, tož vzpamatovav se si řekl: „Co ale s ní? Vždyť je to takový blázínek, který ten svět v ničem nepochopuje. Musím čekat, až se umoudří; zatím snad nadejdou, tomu národu lepší časy, a i já budu veselejším. Až do kostela se povedeme, bude nám to pak lépe vedle sebe slušet než teď..., teď by to skoro trochu křičelo, že tak od sebe se lišíme...“

*

Nejraději čítával Šimon knížky nějakým Havlíčkem sepsané; od těch nebýval nikdy k odtržení, mnohdy nad nimi zaplakal hlasem. Veliké dával matce vždy pohoršení, právě k ní mezi čtením: „Ten, co tohle říkání složil, byl pravý kněz lidu; jeho epištolám by se měl každý učit od slova k slovu nazpaměť, každá v nich stránka kus svatého písma. Ten se znal ‚toho národa‘ zastávat a zaň bojovat! Kdož by ho mohl špendlíkem z hrobu vykopat, sám do hlíny se položit a místo něho v ní hníť! Jediný takový muž stojí za kolik tisíc lidí, jako jsme my tu v našich horách.“

A nato si stoupl po každé před svůj kříž a volával žalostněji než kdy jindy: „Ó, ty ukřižovanče!“

Měli totiž u Bařinů všem lidem ku podivu dva kříže; jeden visel nad stolem mezi svatými obrazy — ten patřil matce, a druhý, synův, visel nade dveřmi mezi samými vousáči, podobiznami to těch, kteří dělají teď tak zle na těch pražských sněmích, „poslancové“ jim říkají. Havlíček, ač dávno mrtev, byl také mezi nimi, měl na sobě šubu samé kudrny. Právě vedle něho visel obraz člověka v červené košili. To byl zas nějaký Garibaldi, rodem z Italie, jenž prý cítil se všemi národy stejně. Kdežkoli ho volal lid v bídě postavený na pomoc, ihned se dostavil a dal se zaň do boje, nešetře ani dost málo svého zdraví a nežádaje si za to jediného krejcaru. Měl statky a bohatství u velikém opovržení, bylo mu asi dobře povědomo, že všechno zlo na světě hlavně v nich svůj původ mívá. Pro všechny tyto vlastnosti, o nichž byl Václav našim občanům vykládal, byl si ho Šimon tak velice oblíbil, že mu vykázal místo mezi svými nejvýtečnějšími rodáky. Byl by prý navlas tak jednal jako on, kdyby měl jeho vojanské vědy.

Podíval-li se Šimon na svůj kříž, tož v něm viděl „ten národ“ krváčet, i poklonil se mu po každé v tichém zármutku. Nesměla arci matka

Přestala ale se Šimonem teprva všechna řeč, co mu přinesl Václav z kraje veliký tuhý arch podivně počmarikovaný, jenž se dal tak složit, že z něho pak byl malinký jen kousek; nazýval ho „mapa“. Všecky země, co jich je, byly na něm zaznamenány, ale kdo se v tom dobře neznal, neviděl na něm než samé čáry, každá jiné barvy. Učil Václav Šimona na archu tom říkat, vše na něm mu vysvětluje; ukázal mu, odkud pochází ten Garibaldi, kde leží Francie, Anglicko, jak veliké je Německo a kde jsou naše Čechy.

Když přišli na Čechy, Šimon tak náramně se zasmušil, že měl s ním Václav velikou práci, než ho zas z toho vyvedl. Miloval tak velice „ten národ“ jako Šimon, ale přicházel mnoho do světa, kdež mezi lidmi se oblomil, uměl se tedy do všeho lépe vpravit, byl hladší a obratnější než přítel jeho, jenž byl ve všem tak důkladný a samorstlý jako ty buky v lese, jichž kořeny v potu tváře dobýval: znal se tak málo kroutit a ohýbat jako ony. Domníval se zprvku, že ho chce Václav jen tak nabírat, když mu naznačil, že to skromné místečko na mapě, kteréž musil člověk vždy teprve hodnou chvíli hledat, než je našel, představuje celou českou zemi. Nechtěl a nemohl Šimon nikterakž uvěřiti, že je proti ostatním říším tak malá a nepatrná, zrovna jako pecka od třesně mezi ně zakotálená. Povyjasnil se síce, když ho Václav na to upozornil, že má podobu srdce, ale trvalo to jen chvílenku, co se těšil, že je tak hezké věci podobna; hned zas se rozlítostnil, že není větší a rozsáhlejší.

„Teď tedy vidím konečně na svoje vlastní oči, v jakém to jsme skřipci,“ zahořekoval, tiskna ruce k prsům, „jakž by nás nezašláplí, když je nás jen takový prášek? Není nám pomoci, ach není! Neobstojíme mezi tolika nepřáteli; nedají si tak dlouho pokoje, až nás tu nebude.“

Ale večer ten se pro Šimona přec jen ještě dobře skončil. Ukázal totiž Václav na největší na celé mapě kus a pověděl mu, to že je to Rusko, kdež bydlí samí jen Slované, s nimiž jsou Čechové jedné téměř mluvy, jenže mají Rusové drobátko jiné písmo a takovou víru, že jim musí kněz u oltáře vše říkat v jejich jazyku, protože takový, jemuž by nerozuměli, ve svých chrámech nevytrpí. Chtěl mu pak ještě leccos jiného zajímavého sdělit, ale Šimon již nechtěl jiného vidět a vědět, vždy jen zas k Rusku se vrátil, kdež bydlí tolik lidí, kteří jsou s Čechy jedné krve, jedněch obyčejů, jenže mají o drobátko jiné písmo a víru, a jichž je skoro ještě jednou tolik co Němců. Neustále jen zemi tu si prohlížel, jezdil po ní prstem, měřil ji na svůj palec, porovnáváje ji s ostatními, o mnoho-li je větší, stopuje po Václavovi, kde všude ty větve slovanské z ní vybíhají, kam až dosahují; i nechtěl pro samou horlivost a radost o večeri ani slyšet, odnesla ji matka se stolu tak, jak mu jí přinesla.

veliký, že by se byl mohl do něho položit malounký lískový oříšek; i pravil si: „Zdaližpak mám rozum, že se nežením?“

Ale když otevřev oči ji pak viděl z lesa domů přiháněti a s kůzlaty vyskakovati o závod výše a ještě výše než ony a při tom tak hlasitě se smáti, až se to kolkolem rozléhalo, tož vzpamatovav se si řekl: „Co ale s ní? Vždyť je to takový blážínek, který ten svět v ničem nepochopuje. Musím čekat, až se umoudří; zatím snad nadejdou, tomu národu lepší časy, a i já budu veselejším. Až do kostela se povedeme, bude nám to pak lépe vedle sebe slušet než teď..., teď by to skoro trochu křičelo, že tak od sebe se lišíme...“

*

Nejraději čítával Šimon knížky nějakým Havlíčkem sepsané; od těch nebýval nikdy k odtržení, mnohdy nad nimi zaplakal hlasem. Veliké dával matce vždy pohoršení, právě k ní mezi čtením: „Ten, co tohle říkání složil, byl pravý kněz lidu; jeho epištolám by se měl každý učit od slova k slovu nazpaměť, každá v nich stránka kus svatého písma. Ten se znal, toho národa zastávat a zaň bojovat! Kdož by ho mohl špendlíkem z hrobu vykopat, sám do hlíny se položit a místo něho v ní hnít! Jediný takový muž stojí za kolik tisíc lidí, jako jsme my tu v našich horách.“

A nato si stoupl po každé před svůj kříž a volával žalostněji než kdy jindy: „Ó, ty ukřížovanče!“

Měli totiž u Bařinů všem lidem ku podivu dva kříže; jeden visel nad stolem mezi svatými obrazy — ten patřil matce, a druhý, synův, visel nade dveřmi mezi samými vousáči, podobiznami to těch, kteří dělají teď tak zle na těch pražských sněmích, „poslancové“ jim říkají. Havlíček ač dávno mrtev, byl také mezi nimi, měl na sobě šubu samé kudrny. Právě vedle něho visel obraz člověka v červené košili. To byl zas nějaký Garibaldi, rodem z Italie, jenž prý cítil se všemi národy stejně. Kdežto ho volal lid v bídě postavený na pomoc, ihned se dostavil a dal se za do boje, nešetře ani dost málo svého zdraví a nežádaje si za to jediných krejcaru. Měl statky a bohatství u velikém opovržení, bylo mu a dobře povědomo, že všechno zlo na světě hlavně v nich svůj původ mívá. Pro všechny tyto vlastnosti, o nichž byl Václav našim občanům vykládal, byl si ho Šimon tak velice oblíbil, že mu vykázal místo mezi svými nejvýtečnějšími rodáky. Byl by prý navlas tak jednal jako o kdyby byl měl jeho vojanské vědy.

Podíval-li se Šimon na svůj kříž, tož v něm viděl „ten národ“ krvavě ceti, i poklonil se mu po každé v tichém zármutku. Nesměla arci mat

Karolina Světlá

ČASOVÉ OHLASY

LÁSKA K BÁSNÍKOVI • ČASOVÉ OBRÁZKY
OHLASY ROKU 1848 • Z NAŠICH BOJŮ
MILÁČEK LIDU SVÉHO

STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ KRÁSNE LITERATURY,
HUDBY A UMĚNÍ

Praha 1958

ZA MÁJOVÉHO VEČERA

Z roku 1860.

Vydání I.: Za májového večera. — Máj. Jarní almanach na rok 1860. — Redigoval Vítězslav Hálek. S podobiznou Františka Palackého. — Ročník III. — Tisk a sklad Kat. Jeřábkové. V Praze 1860. (V almanachu otištěno jako první práce, na str. 1—59.)

Vydání II.: Za májového večera. Časový obrázek z roku 1860. — Spisy Karoliny Světlé. Svazek třetí. Národní bibliotéka — Výbor prací čelnějších spisovatelů československých. Díl sedmdesátý první. — Redaktor: František Zákřejs. — Nákladem kněhkupectví: I. L. Kober. V Praze 1882. (Str. 113—155.)

Text našeho vydání se řídí podle vydání druhého s přihlédnutím k vydání prvnímu.

NĚKOLIK DNÍ ZE ŽIVOTA PRAŽSKÉHO HEJSKA

Z roku 1863.

Vydání I.: Několik dní ze života pražského hejska. Od Karoliny Světlé. — Lumír. (Týdeník beletristický a literární.) Odpovědný redaktor: Vítězslav Hálek. — Třináctý ročník, 1863. (Díl druhý.) V Praze. Tisk a sklad kněhtiskárny K. Seyfrieda (dříve Jeřábkové) na Mariánském náměstí č. 99.

Zač. v č. 30 na str. 697 (23. července 1863), pokrač. v č. 31, dokonč. v č. 32 na str. 754 (6. srpna 1863).

Vydání II.: Několik dní ze života pražského hejska. Obrázek z polského povstání roku 1863. — Spisy Karoliny Světlé. Svazek třetí. Národní bibliotéka — Výbor prací čelnějších spisovatelů československých. Díl sedmdesátý první. — Redaktor: František Zákřejs. — Nákladem kněhkupectví: I. L. Kober. V Praze 1882. (Str. 265—294.)

Text našeho vydání se řídí podle vydání druhého s přihlédnutím k vydání prvnímu.

Podle prvního vydání bylo opraveno: na str. 145, ř. 1.: přátele (2. vyd.: přátely), na str. 149, ř. 39.: umkl (2. vyd.: umklnul — a taktéž ještě dále ve čtyřech případech); na str. 159, ř. 27.: Její slova přikouzlila... (2. vyd.: Její postava...), str. 161, ř. 40.: klecím (2. vyd. nespr.: klecícimu) a str. 162, ř. 3.: křížek, jež (2. vyd.: křížek, jenž...)

„TEN NÁROD“

Z roku 1871.

Vydání I.: „Ten národ“. Od Karoliny Světlé. — Květy. Obrazkový týdeník. Ročník VII. — Zač. v č. 1 na str. 1 (4. ledna 1872), pokrač. v č. 2, dokonč. v č. 3 na str. 19 (18. ledna 1872). — Redaktor: Vítězslav Hálek. Redaktor části obrazkové: Petr Maixner. Nakladatel: Dr. Edvard Grégr. — Tiskem a nákladem Dra Edv. Grégra. V Praze 1872.

Vydání II.: „Ten národ“. Od Karoliny Světlé. — Spisy Karoliny Světlé. — V. (Ten národ, Okamžik, Frantina.) — V Praze. Nákladem knihkupectví Dra Grégra a Ferd. Dattla. 1880. — (Str. 3—51.)

Text našeho vydání se řídí podle vydání druhého s přihlédnutím k vydání prvnímu. Na str. 182, ř. 27. naše vyd. upravuje podle smyslu: zvláště (v 1. a 2. vyd.: zvláště).

ZA MÁJOVÉHO VEČERA

Z roku 1860.

Vydání I.: Za májového večera. — Máj. Jarní almanach na rok 1860. — Redigoval Vítězslav Hálek. S podobiznou Františka Palackého. — Ročník III. — Tisk a sklad Kat. Jeřábkové. V Praze 1860. (V almanachu otištěno jako první práce, na str. 1—59.)

Vydání II.: Za májového večera. Časový obrázek z roku 1860. — Spisy Karoliny Světlé. Svazek třetí. Národní bibliotéka — Výbor prací čelnějších spisovatelů československých. Díl sedmdesátý první. — Redaktor: František Zákrejs. — Nákladem kněhkupectví: I. L. Kober. V Praze 1882. (Str. 113—155.)

Text našeho vydání se řídí podle vydání druhého s přihlédnutím k vydání prvnímu.

NĚKOLIK DNÍ ZE ŽIVOTA PRAŽSKÉHO HEJSKA

Z roku 1863.

Vydání I.: Několik dní ze života pražského hejska. Od Karoliny Světlé. — Lumír. (Týdeník beletristický a literární.) Odpovědný redaktor: Vítězslav Hálek. — Třináctý ročník, 1863. (Díl druhý.) V Praze. Tisk a sklad kněhtiskárny K. Seyfrieda (dříve Jeřábkové) na Mariánském náměstí č. 99.

Zač. v č. 30 na str. 697 (23. července 1863), pokrač. v č. 31, dokonč. v č. 32 na str. 754 (6. srpna 1863).

Vydání II.: Několik dní ze života pražského hejska. Obrázek z polského povstání roku 1863. — Spisy Karoliny Světlé. Svazek třetí. Národní bibliotéka — Výbor prací čelnějších spisovatelů československých. Díl sedmdesátý první. — Redaktor: František Zákrejs. — Nákladem kněhkupectví: I. L. Kober. V Praze 1882. (Str. 265—294.)

Text našeho vydání se řídí podle vydání druhého s přihlédnutím k vydání prvnímu.

Podle prvního vydání bylo opraveno: na str. 145, ř. 1.: přátele (2. vyd.: přátely), na str. 149, ř. 39.: umlkl (2. vyd.: umlknul — a taktéž ještě dále ve čtyřech případech); na str. 159, ř. 27.: Její slova přikouzlila... (2. vyd.: Její postava...), str. 161, ř. 40.: klečícím (2. vyd. nespr.: klečícímu) a str. 162, ř. 3.: křížek, jež (2. vyd.: křížek, jenž...)

„TEN NÁROD“

Z roku 1871.

Vydání I.: „Ten národ“. Od Karoliny Světlé. — Květy. Obrázkový týdeník. Ročník VII. — Zač. v č. 1 na str. 1 (4. ledna 1872), pokrač. v č. 2, dokonč. v č. 3 na str. 19 (18. ledna 1872). — Redaktor: Vítězslav Hálek. Redaktor části obrázkové: Petr Maixner. Nakladatel: Dr. Edvard Grégr. — Tiskem a nákladem Dra Edv. Grégra. V Praze 1872.

Vydání II.: „Ten národ“. Od Karoliny Světlé. — Spisy Karoliny Světlé. — V. (Ten národ, Okamžik, Frantína.) — V Praze. Nákladem knihkupectví Dra Grégra a Ferd. Dattla. 1880. — (Str. 3—51.)

Text našeho vydání se řídí podle vydání druhého s přihlédnutím k vydání prvnímu. Na str. 182, ř. 27. naše vyd. upravuje podle smyslu: zvláště (v 1. a 2. vyd.: zvláště).